

door het kind naar een nieuwe wereld Montessori in de praktijk

Elk jaar starten duizenden kinderen wereldwijd hun loopbaan in een montessorischool. Maar wat is die montessoribenadering nu precies? Mensen die al jaren de montessorivisie toepassen weten dat het werkt. In België zijn montessorischolen eerder zeldzaam. Alhoewel, ze zitten in de lift. In Duffel en Volkegem verrezen nieuwe montessorischolen. Er zijn veel verschillende toepassingen van montessorischolen. We praatten enkele jaren geleden met *Els Dellaert*, voormalig leerkracht van de montessorischool Klimop in Gent.

Wat voor montessorischool zijn jullie?

We zijn een Montessorischool die al jaren het label 'Montessori' draagt maar in de praktijk het traditioneel en tevens het montessorisysteem probeert te combineren. De school staat nu op een kruispunt. Keuzes moeten worden gemaakt. Veel scholen -wereldwijd- zijn net als ons ondertussen een mengeling geworden en bevinden zich ergens tussen een traditionele en een montessorischool. Ik ben daar geen voorstander van. Het is proberen eten van 2 walletjes. Dat hou je niet vol. Montessori zegt dat je kinderen moet leren keuzes te maken in het leven. Misschien moet je dat als school dan ook maar beter doen. En dat is precies wat wij nu als school aan het doen zijn. Ik pleit voor een terugkeer naar de bron, naar een interpretatie van de filosofie die nauw aansluit bij de basisgedachten van Maria Montessori. De neuzen in dezelfde richting krijgen, dat is wat ons de komende jaren staat te doen. Geen gemakkelijke zaak.

Hoe bedoel je?

Een moeilijkheid in België is dat je naar het buitenland moet trekken om een degelijke, authentieke montessoriopleiding te volgen. Deze opleidingen zijn niet alleen peperduur maar ook zwaar. Ze vragen veel tijd en energie. Een school die kan starten met leidsters die dit al achter de rug hebben heeft al heel wat moeilijkheden overwonnen. Op onze school is de beginsituatie anders. Niemand heeft de montessoriopleiding gehad en de bagage die elke leerkracht meedraagt is de klassieke opleiding als onderwijzer en zijn of haar persoonlijke ervaringen in het onderwijs. De montessorivorming beperkt zich tot studiedagen, infomomenten, artikels, zelfstudie,...maar de echte onderdompeling in de methode is –denk ik– nog maar net begonnen. Dat betekent niet dat de jaren die achter ons liggen niet

waardevol zijn geweest, integendeel. We zijn altijd een school geweest met mensen met een warm hart voor kinderen en jarenlang is veel aandacht gegaan naar een gedifferentieerde klaswerking, twee elementen die we zeker meenemen bij de hervorming van de school.

Waarin verschilt een montessorischool van een traditionele school?

In heel wat. Dat merkten we bij de eerste hervorming al meteen op. We zijn 2 jaar geleden gestart met de onderbouw (de kleuterschool) een montessoriaans invulling te geven. In dat proces gaven leidsters vaak aan dat het moeilijk was (en is) om zoveel zaken die in hen „gebakken“ zaten- vanuit hun eigen opvoeding en vanuit de klassieke opleiding als onderwijzer- te laten varen om plaats te maken voor een andere benadering. Die andere aanpak zat in veel zaken: in de visie op het kind als evenwaardige partner, in de manier waarop je er als leidster staat of je laat horen, in de manier waarop je iets aanbrengt, in de keuze die je maakt voor jouw aanbod, in jouw klasinrichting,...

I.p.v. op de voorgrond te treden moesten leidsters leren zich bescheiden op de achtergrond te begeven. I.p.v. snel tussen te komen moesten ze leren om af te wachten, te observeren en actie te plannen vanuit de noden die ze zagen. I.p.v. de tijd vol te praten moesten ze leren hun woorden geteld te laten zijn en zo weinig mogelijk boven de groep te praten. Leren communiceren met krachtige beelden, weloverwogen handelingen en bewegingen en taal kiezen die naar de kern gaat. I.p.v. lange kringmomenten moesten ze zoeken naar korte, krachtige cirkeltijdinvullingen waarbij ze alle kleuters 100% gemotiveerd en betrokken krijgen. I.p.v. de dag in te vullen met door de leidster bepaalde activiteiten, die bovendien allemaal thematisch gekleurd waren, moesten ze zoeken naar een voorbereide omgeving die wisselend ingevuld wordt, afgestemd is op de noden van de groep en op die van individuen en kinderen bovendien verder brengt in hun ontwikkeling. De voorbereide omgeving moet ervoor zorgen dat kinderen uitgenodigd worden om zelf te ontdekken, te leren door te doen, te ervaren. Pas als alle rubrieken uit de voorbereide omgeving zo zijn uitgekend dat ze boeiende leeromgevingen zijn, kan en moet je kinderen de vrijheid van 'de vrije keuze' (die Maria Montessori zo belangrijk vond) geven. Elke rubriek is evenwaardig. Werkjes worden bij voorkeur niet opgehangen, temeer omdat dit een overwaardering van bepaalde rubrieken als 'art' impliceert. Een kind dat diep geconcentreerd gewerkt heeft met het zintuiglijk materiaal, ontworpen door Maria Montessori zelf, en al doende allerhande ontdekkingen heeft gedaan, heeft daar geen officiële neerslag van op papier maar heeft wel ontzettend veel geleerd. We moeten afstappen van het idee dat we 'bewijzen' voor ouders of wie dan ook moeten afleveren op papier om te tonen dat onze kinderen zinvol bezig zijn in de klas. Een vooroordeel waar ook in veel traditionele scholen- naar mijn mening- nog aan gewerkt kan worden!

I.p.v. de dingen uit handen te nemen moesten leidsters opzettelijk van alles in de klas brengen om kinderen extra kansen te geven allerlei vaardigheden onder de knie te krijgen. Het is een kwestie van kinderen met de dingen te leren omgaan. We geven een kort „lesje“ waarin we het gebruik tonen en zetten het dan in de kast zodat kinderen alledaagse dingen kunnen oefenen. Dit is een volwaardig onderdeel in het programma, niet iets wat er zomaar bijkomt. In de kleuterschool situeren deze handelingen zich voornamelijk binnen de rubriek 'oefeningen voor het dagelijks leven'.

Zo horen kinderen in de onderbouw van bij het begin te leren omgaan met breekbare voorwerpen, messen, wassen ze zelf de tafels, de ramen, dekken zelf de tafel, doen stof af, vullen zelf de bekers met water, geven zelf plantjes water, wassen de klashanddoeken, snijden zelf hun fruit, enz... De ervaring leert dat jonge kinderen dol zijn op deze huishoudelijke klusjes. Maria Montessori onderzocht en stelde verschillende „gevoelige periodes“ in het leven van het kind vast, net als deze. Als je kinderen op deze leeftijd deze kansen ontnemt om het zelf te doen, zal de fase waarin ze het met zo'n motivatie en gemak onder de knie krijgen nooit meer terugkeren in hun leven. Dan is het een gemiste kans.

De oefeningen voor het dagelijks leven zijn het hart van een goede montessoriwerking in de onderbouw, maar ook in de lagere school zullen ze naar de toekomst een vervolg kennen, weliswaar op een hoger niveau.

I.p.v. kinderen bezig houden met leuke theemaatjes moesten leidsters ook leren zoeken naar zinvolle leerinhouden voor kinderen die hun begrip van de echte wereld vergroten en hen uiteindelijk bij de kern van hun missie op aarde zal brengen.

Thema's van vroeger in de onderbouw maken nu plaats voor een 'aanbod' rond de aardbol, land en water, de Noordpool, dino's, zeedieren, magnetisme, vrede, insecten, omgang met elkaar,...

Ook in de lagere school - waar de hervorming nog van de grond moet komen - zullen naar de toekomst andere, nog boeiender inhouden binnen kosmische aanbod komen, waar in voorafgaande bouwen al een mooie basis voor wordt gelegd: het universum, ontstaan van de aarde, vulkanen, aardbevingen, aggregatietoestanden, ecologisch bewustzijn, land- en watervormen, uitvindingen, komst van het schrift, komst van de mens, classificatie van het dierenrijk,...

Alles hangt ook samen. Je kan geschiedenis niet loskoppelen van aardrijkskunde en van de andere vakken. We zullen naar de toekomst de scheiding tussen de vakken, die er nu nog is, laten vallen om het inzicht in de samenhang tussen de deeltjes binnen het groter geheel te vergroten. Dat schept voor kinderen duidelijkheid, als je het ruimer plaatje met de samenhang leert zien. Dan krijgt leren ook zin.

„Evolutie“ wordt dé rode draad binnen alle kosmische onderwerpen. Kinderen leren inzien dat niks er zomaar is. Alles heeft een lange weg, een evolutie afgelegd opdat het zou kunnen zijn wat het op heden is. Als je die weg verkent met kinderen, kan je niet anders dan met dankbaarheid en verwondering tegen de dingen aankijken zoals ze nu zijn. Dan leer je kinderen ook hun plekje kennen in dat groter geheel en zet je hen aan om na te denken over wat hun kosmische taak is als mens op deze wereld. Dat is waar we met kinderen aan willen bouwen binnen ons kosmisch onderwijs.

Zijn er ook raakvlakken met andere methodescholen?

Zeker. Net zoals het goed is dat we in onze multiculturele samenleving de verschillende geloofsovertuigingen onder mensen leren benaderen vanuit raakpunten met elkaar, denk ik dat het goed is dat we naar andere methodescholen kijken met diezelfde bril. Als je vertrekt vanuit de vraag 'wat bindt ons?', eerder dan te focussen op de verschillen, krijg je vaak een andere relatie, één van wederzijds respect en even waardigheid, belangrijke items binnen het montessorigedachtengoed. Uiteindelijk zijn de meeste methodescholen het over het volgen-

de eens: allemaal zijn ze overtuigd van het belang van de intrinsieke motivatie als schakel in het fundamenteel leren, steken ze veel energie in het bieden van kansen om actief te leren, via ervaringen, via de hand, via zelf ontdekken, zelf onderzoeken,...

Intrinsieke motivatie is ontzettend belangrijk. Uiteindelijk willen we dat kinderen écht gemotiveerd zijn om zaken bij te leren, zich leren vastbijten in iets en er volledig in opgaan. Dan pas krijg je inhouden naar binnen in je lijf. Leren voor het leven en niet omdat de juf het wil of voor een blij gezichtje of een stickertje dat je krijgt als je doet wat de leidster jou heeft gevraagd. Je doet het vanuit een innerlijke drang om iets te weten of te kunnen, vanuit een leergierigheid, een nieuwsgierigheid die in elk jong kind van nature zit. En daar kan je 2 dingen mee doen: ofwel doe je alles als onderwijzer om die levende te houden, ofwel leer je kinderen dit af en dit gebeurt jammer genoeg nog te vaak, alhoewel men zich daar vaak niet van bewust is!

Vaak gaat men in methodescholen ook de natuur van het kind meer respecteren en kinderen en volwassenen gelijkwaardiger behandelen. Elke methodeschool heeft zijn eigenheid en de uitvoeringen kennen zeker verschillen, maar er zijn vooral ook raakpunten, ook in de overtuiging van welk soort kind/mens ze op het eind hopen te bekomen.

Welke mens hoop je op het eind van de montessorit te bekomen?

Montessori sprak over 'met het kind naar een nieuwe wereld'. Eigenlijk willen we dat ook. Een wereld van vrede, met individuen die zelfvertrouwen uitstralen maar ook om kunnen gaan met hun fouten en beperkingen, die zelfstandig zijn, keuzes leren maken en zin hebben voor verantwoordelijkheid, die open zijn en uitkomen voor hun mening, opkomen voor rechtvaardigheid, respect opbrengen voor anderen en de wereld om zich heen, voor alles wat leeft en niet leeft en dankbaar zijn om de weg die alles heeft afgelegd, die weten hoe ze kunnen omgaan met elkaar, die problemen leren aanpakken, initiatief nemen en gedreven zijn door leergierigheid en intrinsieke motivatie.

Kinderen die een jarenlange goede montessoritraining hebben genoten krijgen een hele loopbaan om zich daar dag in dag uit in te oefenen. En wat kan de kinderen beter voorbereiden op de echte wereld dan dit?

Leren de juiste antwoorden te geven kan je wel door de school heen loodsen, maar leren hoe je moet leven, loodst je door het leven. Dat is nu net de kracht van Montessori.

En dat Montessori écht werkt mag – in alle bescheidenheid- ook wel eens vermeld worden. Uit internationaal onderzoek blijkt dat kinderen die een montessoriopleiding genoten hebben het beter doen dan kinderen die uit een traditionele school komen. Ze vertonen betere academische vaardigheden, een dieper concentratievermogen en vlottere sociale capaciteiten. De uitvinders van Google en Amazon.com waren 'montessorianen'. Prins William en Harry, alsook de kinderen van Bill Clinton genoten een montessoriopleiding en nog vele anderen gingen hen vooraf. Ook recent neurologisch onderzoek is zeer positief over het effect van een montessoriaanse benadering.

Tot slot: welke dromen koester je nog ?

Het begrip droom impliceert een minieme kans dat het realiteit wordt, dus laat ik het maar „hoop“ of wens noemen. Ik hoop dat we op een dag een „pure“ montessorischool kunnen zijn, met een team dat overtuigd is van dezelfde visie en

keuzes heeft durven maken in functie van die gemeenschappelijke overtuiging en in functie van kwaliteit. Dat Klimop een school is waar je mag thuis komen als kind, als leidster en overtuigd en gerust mag zijn dat je zinvol en goed bezig bent.

Ik hoop ook dat de overheid- niet alleen voor de montessorischolen maar voor alle scholen in ons land- het belang inziet van kleinere klasgroepen of een extra assistent in de klassen laat fungeren om de kwaliteit van ons onderwijs te bewaken. Een zorg die al jaren wordt geuit door het werkveld maar waar tot op heden nog steeds geen effectief gehoor aan is gegeven! Een stap in de goede richting zou zijn dat men de tellingswaarden voor de kleuters eindelijk eens herbekijkt en een kleuter aan dezelfde waarde laat meetellen als een lagere school leerling. Dat een kleuter officieel minder waard is dan een leerling is toch ondenkbaar in deze tijd?

Ik hoop ook dat de kloof tussen methodescholen en traditionele scholen echt kleiner wordt in de toekomst. Dat traditionele scholen -net zoals wij voortdurend doen in ons proces van hervorming- zichzelf in vraag durven stellen en kijken welke zaken ze kunnen leren van elkaar en van andere methodescholen. Er is nog zoveel dat kan gebeuren opdat alle kinderen voldoende kansen krijgen om fundamenteel en vanuit een intrinsieke motivatie kunnen leren. We moeten leren inzien dat wij volwassenen niet de hoofdrol spelen maar een gids kunnen zijn in het leven van kinderen.

Wij vormen nu de mensen die binnen x aantal jaren zullen instaan voor onze prachtige planeet aarde waar zich elke dag nog kleine en grote wonderen afspeelen, maar die ook een ander aanzicht krijgt door toedoen van de mens. Het is goed en nodig dat elke school zich bezint en afvraagt 'welk mens willen wij vormen voor deze planeet? En wat betekent dit concreet voor onze aanpak en programma op school?' Ik hoop van harte dat meer scholen- wereldwijd- de moed hebben zich hierover te bezinnen.

mei 2010